Przegląd Kościelny

Nr. 14. Poznań, 5 Października 1882. Rok IV.

„PRZEGLĄD KOŚCIELNY" wychodzi co tydzień w czwartek. — Przedpłata kwartalna wynosi na całe Niemcy 3 m., dla Galicyi i Austryi $1^1/_2$ flor., w innych krajach cena prenumeracyjna z doliczeniem odnośnego portoryum. — Biuro redakcyi przy ulicy Seminaryjskiéj Nr. 2. — Rękopisma nadsyłane Redakcyi, jeśli nie zostaną zużyte, zwracają się na żądanie. — Listy do Redakcyi winny być frankowane.

De Sancto Francisco Assisiensi
et
De Tertio Franciscalium Ordine Propagando.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIII

EPISTOLA ENCYCLICA

AD PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS UNIVERSOS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM APOST. SEDE HABENTES.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis Primatibus Archiepiscopis et Episcopis Universis Catholici Orbis Gratiam et Communionem cum Apost. Sede habentibus

LEO PAPA XIII

Venerabiles Fratres Salutem et Apostolicam Benedictionem!

Auspicato concessum est populo christiano duorum virorum memoriam brevi temporis intervallo recolere, qui ad sempiterna sanctitatis praemia in caelum evocati, praeclaram alumnorum copiam, tamquam virtutum suarum perpetuo renascentem propaginem, in terris reliquerunt. Siquidem post saecularia sollemnia ob memoriam Benedicti, monachorum in Occidente patris legiferi, proxima est occasio non dispar habendorum publice honorum Francisco Assisiensi, septimo post quam natus est exeunte saeculo. Quod sane contingere benigno quodam divinae providentiae consilio, non immerito arbitramur. Nam oblato ad celebrandum tantorum patrum natali die, homines admonere Deus velle videtur, ut summa illorum merita recordentur, simulque intelligant, conditos ab iis virorum religiosorum ordines tam indigne violari minime debuisse, in iis praesertim civitatibus, quibus incrementa humanitatis et gloriae labore, ingenio, sedulitate pepererunt. Ista quidem sollemnia confidimus haud vacua fructu futura populo christiano, qui non sine causa sodales religiosos amicorum loco semper habere consuevit: proptereaque sicut Benedicti nomen magna pietate gratoque animo honoravit, ita nunc Francisci memoriam festo cultu et multiplici significatione voluntatis est certatim renovaturus. Atque istud pietatis reverentiaeque honestum certamen non regione circumscribitur, in qua vir sanctissimus editus est in lucem, nec finitimis a praesentia eius nobilitatis spatiis: sed late est ad cunctas terrarum oras, quacumque Francisci aut nomen percrebuit, aut instituta vigent, propagatum.

Hunc animorum in re optima ardorem Nos certe sic probamus, ut nemo magis; praesertim quia Franciscum Assisiensem admirari praecipuaque religione colere ab adolescentia assuevimus; et in familiam Franciscanam adscitos esse gloriamur; et sacra Alverniae iuga libentes atque alacres, pietatis causa, non semel ascendimus: quo loco tanti viri imago, ubicumque poneremus vestigium, obiiciebatur animo, mentemque tacita cogitatione suspensam memor illa solitudo tenebat. Sed quantumvis sit istud studium laudabile, tamen nequaquam in isto omnia. Ita enim de honoribus, qui beato Francisco properantur, statuendum, tunc maxime futuros ei, cui deferuntur, gratos, si fuerint iis ipsis, qui deferant, fructuosi. In hoc autem positus est fructus solidus minimeque caducus, et cuius excellentem virtutem homines admirantur, similitudinem eius aliquam adripiant, fierique studeant ipsius imitatione meliores. Quod, opitulante Deo, si studiose effecerint, profecto quaesita erit praesentium malorum opportuna et valde efficax medicina. Vos itaque volumus, Venerabiles Fratres, per has Litteras alloqui, non modo pietatem erga Franciscum Nostram publice testaturi, verum etiam vestram excitaturi caritatem, ut in hominum salute eo, quo diximus, curanda remedio Nobiscum pariter elaboretis.

Liberator generis humani Iesus Christus fons est perennis atque perpetuus omnium bonorum, quae ab infinita Dei benignitate ad nos proficiscuntur, ita plane ut qui semel mundum servavit, idem sit in omnes saeculorum aetates servaturus: *Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (Act. IV, 12). Si quando igitur naturae vitio ad hominum culpa contingat, ut in deteriorem partem delabatur genus humanum, et singulari quadam ope indigere ad evadendum videatur, omnino recipere se ad Iesum Christum necesse est, atque istud putare maximum certissimumque perfugium. Divina enim illius virtus tam magna est tantumque pollet, ut omnium in ea vel periculorum depulsio, vel malorum posita sanatio sit. Futura est autem certa sanatio, si modo ad professionem christianae sapientiae, et ad evangelica vivendi praecepta genus humanum reducatur. Iis autem, quae diximus, forte insidentibus malis, simul ac solatii venit divinitus provisa maturitas fere iubet Deus, continuo virum aliquem in terris existere, non unum de multis, sed summum et singularem, quem restituendae salutis publicae praeficiat muneri. Atqui istud plane usuveniebat sub exitum saeculi duodecimi aliquantoque serius: fuit autem eius maximi operis perfector Franciscus.

Satis illa nota est aetas cum sua indole virtutum ac vitiorum. Insita altius in animis vigebat fides catholica: pulcrumque erat, complures pietatis fervore incensos in Palaestinam transmittere, qui vincere aut emori destinavissent. Sed tamen valde populares mores licentia mutaverat: nihilque erat tam hominibus necessarium, quam ut christianos spiritus revocarent. Iamvero christianae virtutis caput est generosa animi affectio, rerum arduarum ac difficilium patiens: cuius forma quaedam in cruce adumbratur, quam, qui Christum sequi malunt, onusto ferant humero necesse est. Illius autem partes affectionis sunt, abstinentem rerum mortalium animum gerere: sibimet acriter imperare: casus adversos facile moderateque ferre. Denique caritas in Deum in proximos una omnium est domina et regina virtutum; cuius tanta vis est, ut molestias, que officium comitantur, omnes abstergeat, laboresque quantumvis magnos non tolerabiles solum efficiat, verum etiam iucundos.

Harum virtutum saeculo duodecimo magna apparebat inopia, cum nimis multi, penitus mancipati rebus humanis aut appetentia honorum ac divitiarum insanirent, aut per luxum et libidines aetatem agerent. Plurimum valebant pauci; quorum opes fere in oppressionem miserae et contemptae multitudinis evaserant: atque huiusmodi vitiorum maculas ne ii quidem effugerant, qui disciplinae ceteris esse ex instituto debuissent. Et restincta passim caritate, variae quotidianaeque pestes consecutae erant, invidere, aemulari, odisse; distractis adeo infestisque animis, ut ad minimam quamque causam et civitates finitimæ sese invicem praeliando conficerent, et cives cum civibus ferro inhumane decernerent.

In id saeculum Francisci cecidit ætas. Qui tamen mira constantia simplicitate pari aggressus est dictis et factis genuinam christianae perfectionis imaginem senescenti mundo ad spectandum proponere. Reapse, quemadmodum Dominicus Gusmanus pater integritatem caelestium doctrinarum per eadem tempora tuebatur, pravosque hæreticorum errores luce christianæ sapientiæ depellebat, ita Franciscus, ad grandia ducente Deo, illud impetravit ut ad virtutem excitaret christianos homines, et diu multumque devios ad imitationem Christi traduceret. Non certe fortuito factum est, ut ad aures acciderent adolescentis illae ex Evangelio sententiæ: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam* (Mat. X, 9—10). Et, *Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes et da pauperibus.... et veni sequere me* (Matth. XIX, 21). Quæ tamquam sibi nominatim dicta interpretatus, continuo abdicat se rebus omnibus: vestimenta mutat: paupertatem sibi sociam et comitem constituit in omni vita futuram: et maxima illa virtutum præcepta, quæ celso erectoque animo amplexus erat, Ordinis sui velut fundamenta fore decernit. Ex eo tempore, inter tantam sæculi mollitiam fastidiumque delicatissimum, ille horrido cultu atque aspero incedere: victum ostiatim quærere: et quæ acerbissima putantur, insanæ plebis ludibria non tam perferre, quam vorare alacritate mirabili. Videlicet stultitiam Crucis Christi adsumpserat et probarat, uti absolutam sapientiam: cumque in eius augusta mysteria intelligendo penetravisset, vidit iudicavitque, nusquam posse gloriam suam melius collocari. Una cum amore Crucis, pervasit Francisci pectus caritas vehemens, quæ impulit hominem, ut propagandum nomen christianum animose susciperet, ob eamque causam obviam sese vel manifesto capitis periculo ultro offerret. Hac ille caritate homines complectebatur universos: multo tamen cariores habuit egenos et sordidos, ita prorsus ut quos ceteri refugere aut superbius fastidire consuevissent, iis potissimum ille delectari videretur. Qua ratione egregie de ea germanitate meruit, qua restituta perfectaque ex toto hominum genere unam velut familiam Christus Dominus conflavit, in potestate unius omnium parentis Dei constitutam.

Tot igitur virtutum præsidio atque hac præsertim asperitate vitæ, studuit vir innocentissimus formam Iesu Christi, quoad poterat, in se ipse transferre. Sed divinæ providentiæ numen in hoc etiam eluxisse videtur, quod rerum externarum singulares quasdam cum divino Redemptore similitudines assecutus est. Sic, ad exemplar Iesu, Francisco contigit, ut in lucem susciperetur in stabulo, ac tale stratum haberet puer infans, quale olim ipse Christus, tectam stramentis terram. Quo tempore, ut fertur, leves per sublime Angelorum chori, et mulcentes æra concentus similitudinem compleverunt. Item lectos quosdam, uti Christus Apostolos, sibi discipulos adiunxit, quos peragrare terras iuberet, christianæ pacis ac sempiternæ salutis nuntios. Pauperrimus, contumeliose illusus, repudiatus a suis, vel in hoc speciem Iesu Christi retulit, quod nec tantulum voluit habere proprium, quo caput reclinaret. Postrema similitudinis nota accessit, cum in Alverni montis vertice, velut in Calvario suo, novo ad illam ætatem exemplo, sacris stigmatibus corpori eius divinitus impressis, propemodum actus est in crucem. Rem hoc loco commemoramus non minus miraculo nobilem, quam sæculorum prædicatione illustrem. Cum enim esset olim in cruciatuum Christi vehementi cogitatione defixus, eorumque vim acerbissimam ad se traduceret, et tamquam sitiens hauriret, delapsus e caelo repente Angelus se ostendit: unde arcana quædam virtus cum subito emicuisset, palmas pedesque quasi transfixos clavis, itemque velut acuta cuspide vulneratum latus Franciscus sensit. Quo facto, ingentem caritatis ardorem concepit animo: corpore vivam expressamque vulnerum Iesu Christi in reliquum tempus imaginem gessit.

Ista rerum miracula, angelico potius quam humano celebranda præconio, satis demonstrant quantus ille vir, quamque dignus fuerit, quem æqualibus suis ad mores christianos revocandis Deus destinaret. Profecto ad Damiani ædem exaudita Francisco est maior humana vox, *I, labantem tuere domum meam.* Neque minus admirationis habet oblata divinitus Innocentio III species, cum sibi videre visus est Basilicae Lateranensis inclinata moenia humeris suis Franciscum sustinentem. Quorum vis ratioque portentorum perspicua est; nimirum significabatur, christianæ reipublicæ non leve per ea tempora præsidium et columen Franciscum futurum. Revera nihil cunctatus est quin accingeretur. Duodeni illi, qui se in eius disciplinam primi contulerant, exigui instar seminis extiterunt, quod secundo Dei numine, auspiciisque Pontificis maximi, celeriter visum est in uberrimam segetem adolescere. Eis igitur ad Christi exempla sancte institutis varias Italiæ Europæque regiones, Evangelii causa, describit: dato certis inter eos negotio, ut in Africam usque traiiciant. Nec mora: inopes, indocti, rudes committunt tamen populo sese: in triviis plateisque, nullo loci apparatu nec pompa verborum, ad contemptum rerum humanarum cogitationemque futuri sæculi homines adhortari incipiunt. Mirum tam ineptis, ut videbantur, operariis quantus respondit operæ fructus. Ad eos enim confluere catervatim cupida audiendi multitudo: tum dolenter admissa deflere, oblivisci iniuriarum, compositisque dissidiis ad pacis consilia redire. Incredibile dictu est, quanta inclinatione animorum ac prope impetu ad Franciscum turba raperetur. Assectabantur maximo concursu, quacumque ille ingrederetur: nec raro ex oppidis, ex urbibus frequentioribus universi promiscue cives homini erant supplices, ut se vellet in disciplinam rite accipere. Quamobrem causa nata est viro sanctissimo, cur sodalitatem *Tertii Ordinis* institueret, quæ omnem hominum conditionem, omnem ætatem, utrumque sexum reciperet, nec familiæ rerumque domesticarum vincula abrumperet. Eam quippe prudenter temperavit non tam legibus propriis, quam ipsis legum evangelicarum partibus: quae sane nemini christiano graviores videantur. Videlicet praeceptis Dei Ecclesiaeque obtemperetur: absint factiones et rixae: nihil detrahatur de aliena re: nisi pro religione patriaque, ne arma sumantur: modestia in victu cultuque servetur: facessat luxus: periculosa chorearum artisque ludicrae lenocinia vitentur.

Facile est intelligere permagnas manare utilitates ex huiusmodi instituto debuisse cum salutari per se, tum ad eam tempestatem mirabiliter opportuno. Quam opportunitatem et satis indicant coalitae eiusdem generis ex Dominicana familia aliisque ordinibus sodalitates, et eventus ipse confirmat. Sane illi Franciscalium ordini nomen dare inflammato studio summaque voluntatum propensione ab infimis ad summos vulgo properabant. Optarunt ante alios hanc laudem Ludovicus IX Galliarum rex, et Elisabetha Hungarorum regina: successere aetatum decursu plures ex Pontificibus maximis, item ex Cardinalibus, ex Episcopis, ex regibus, ex dynastis: qui omnes insignia Franciscalia non aliena esse a dignitate sua duxerunt. Sodales tertii ordinis animum suum in tuenda religione catholica pium aeque ac fortem probavere: quarum virtutum si magnam ab improbis subierunt invidiam, ea tamen quae honestissima est atque unice expetenda, sapientium et bonorum approbatione numquam caruerunt. Immo Gregorius ipse IX Decessor Noster fidem ipsorum ac fortitudinem publice gratulatus, minime dubitavit et aucto-

ritate sua defendere, et *milites Christi, Machabaeos alteros*, honoris causa appellare. Neque carebat veritate laus. Magnum enim salutis publicae praesidium erat in illo hominum ordine: qui propositis sibi auctoris sui virtutibus et legibus, perficiebant, quoad facultas ferret, ut christianae honestatis decora in civitate reviviscerent. Certe ipsorum opera exemplisque extinctae saepe aut delinitae sunt factionum partes: erepta ab efferatorum dextris arma: litium et iurgiorum causae sublatae: parta inopiae et solitudini solatia: castigata, fortunarum gurges et corruptelarum instrumentum, luxuria. Quare pax domestica et tranquillitas publica, integritas morum et mansuetudo, rei familiaris rectus usus et tutela, quae sunt optima humanitatis incolumitatisque firmamenta, ex tertio Franciscalium ordine, tamquam ex stirpe quadam, gignuntur: eorumque bonorum conservationem magna ex parte Francisco debet Europa.

Plus tamen, quam ulla ex gentibus ceteris, Francisco debet Italia: quae sicut eius virtutibus princeps theatrum fuit, ita maxime beneficia sensit. Et sane quo tempore multa multi pro iniuria contenderent, ille afflicto et iacenti constanter porrexit dexteram: in summa egestate dives, numquam destitit alienam sublevare inopiam, immemor suae. Vagiit suaviter in eius ore patrius sermo recens: vim caritatis simul et poeticae expressit canticis, quae vulgus edisceret, quaeque admiratione visa sunt non indigna eruditae posteritatis. Ad Francisci cogitationem, aura quaedam afflatusque humano augustior ingenia nostrorum concitavit, ita quidem ut in eius rebus gestis pingendis, fingendis, caelandis summorum artificum industria certarit. Nactus est in Francisco Alighierus, quod grandiloquo pariter mollissimoque caneret versu: Cimabue et Giottus, quod Parrhasiis luminibus ad immortalitatem illustrarent: clari artifices aedificandi quod magnificis operibus perficerent, vel ad sepulcrum hominis pauperculi, vel ad aedem Mariae Angelorum, tot tantorumque miraculorum testem. Ad haec autem templa homines undique commeare frequentes solent, veneraturi Assisiensem patrem pauperum, cui, ut se rebus humanis despoliaverat funditus, ita divinae bonitatis large copioseque dona affluxerunt.

Igitur perspicuum est in christianam civilemque rempublicam ab uno hoc homine vim beneficiorum influxisse. Sed quoniam ille eius spiritus, omnino excellenterque christianus, mirifice est ad omnia et loca et tempora accomodatus, nemo dubitaverit, quin Franciscalia instituta magnopere sint aetate hac nostra profutura. Eo vel magis, quod horum temporum ratio ad illorum rationem pluribus ex causis videtur accedere. Quemadmodum saeculo duodecimo, ita nunc non parum deferbuit divina caritas: nec levis est officiorum christianorum, partim ignoratione partim negligentia, perturbatio. Simili animorum cursu similibusque studiis, in aucupandis vitae commodis, in consectandis avide voluptatibus plerique aetatem consumunt. Diffluentes luxuria, sua profundunt, aliena appetunt: fraternitatis humanae nomen extollentes, plura tamen fraterne dicunt quam faciunt: feruntur enim amore sui, et illa erga tenuiores atque inopes genuina caritas quotidie minuitur. Per eam aetatem multiplex Albingensium error, concitandis adversus Ecclesiae potestatem turbis, una simul civitatem perturbarat, et ad quoddam *Socialismi* genus munierat iter. Hodieque similiter *Naturalismi* fautores propagatoresque creverunt; qui subesse Ecclesiae oportere pertinaciter negant, et longius, quo consentaneum est, gradatim procedentes, ne civili quidem potestati parcunt: vim et seditiones in populo probant: agrariam rem tentant: proletariorum cupiditatibus blandiuntur: domestici publicique ordinis fundamenta debilitant.

In his igitur tot tantisque incommodis, probe intelligitis, Ven. Fr., spem sublevationis non exiguam collocari in institutis Franciscalibus merito posse, si modo in pristinum statum restituantur. Iis enim florentibus, facile floreret et fides et pietas et omnis christiana laus: frangeretur exlex caducarum rerum appetitio, nec pertaederet, quod maximum atque odiosissimum plerisque putatur onus, domitas habere virtute cupiditates. Concordiae vere fraternae vinclis colligati diligerent homines inter se, egenisque et calamitosis, quippe imaginem Christi gerentibus, eam, quam par est reverentiam adhiberent. Praeterea qui religione christiana penitus imbuti sunt, sentiunt iudicio certo, legitime imperantibus conscientia officii obtemperari, nullaque in re violari quemquam oportere: qua animi affectione nihil est efficacius ad extinguendam radicitus omnem in hoc genere vitiositatem, vim, iniurias, novarum rerum libidinem, invidiam inter varios civitatis ordines: in quibus omnibus initia simul atque arma *Socialismi* consistunt. Denique illud etiam, in quo prudentes rerum civilium tanto opere laborant, de locupletium et egenorum rationibus erit optime constitutum, hoc fixo et persuaso; non vacare dignitate paupertatem: divitem misericordem et munificum, pauperem sua sorte industriaque contentum esse oportere: cumque neuter sit ad haec commutabilia bona natus, alteri patientia, alteri liberalitate in caelum esse veniundum.

His de causis Nobis est diu et magnopere in votis, ut quantum quisque potest in imitationem Francisci Assis. se intendat. Idcirco sicut semper antea tertio Franciscalium ordini singularem curam adhibuimus, ita nunc summa Dei benignitate ad gerendum Pontificatum maximum vocati, cum inciderit ut id peropportune fieri possit, christianos homines hortamur, ut nomen dare sanctae huic Iesu Christi militiae ne recusent. Plurimi numerantur passim ex utroque sexu, qui Patris Seraphici vestigiis alacri animo iam ingrediuntur. Quorum laudamus tale studium vehementerque probamus, ita tamen ut illud augeri et ad plures propagari, Vobis praesertim adnitentibus, Vener. Fr., velimus. Et caput est commendationis Nostrae, ut qui insignia *Poenitentiae* induerint, imaginem spectent sanctissimi auctoris sui, ad eamque contendant: sine qua, quod inde expectaretur boni, nihil esset. Itaque date operam, ut *Tertium Ordinem* vulgo noscant atque ex veritate aestiment: providete, ut qui curam gerunt animarum, doceant sedulo qualis ille sit, quam facile unicuique pateat, quam magnis in animorum salutem privilegiis abundet, quantum utilitatis privatim et publice pollicatur. In quo eo magis est elaborandum, quod sodales Franciscales ordinis primi et alterius gravi in praesens perculsi plaga indigne laborant. Hi quidem utinam, parentis sui patrocinio defensi, celeriter ex tot fluctibus vegeti et florentes emergant! Utinam etiam christianae gentes ad disciplinam tertii ordinis confluant, ita alacres itaque frequentes, uti olim undique ad Franciscum ipsum sese certatim effundebant! Hoc autem maiore contentione poscimus et potiore iure ab Italis speramus, quos unius patriae necessitudo et uberior acceptorum beneficiorum copia propensiore iubet esse in Franciscum animo et maiores eidem gratias habere. Ita sane septem post saeculis Italicae genti et omni christiano orbi contingeret, ut se a perturbatione revocatum ad tranquillitatem, ab exitio ad salutem, hominis Assisiensis beneficio sentiret. Id quidem communi prece, per hos dies maxime, ab ipso Francisco flagitemus: idem contendamus a Maria Virgine matre Dei, quae famuli sui pietatem ac fidem caelesti tutela donisque singularibus perpetuo remuneravit.

Interea caelestium munerum auspicem, et praecipuae Nostrae benevolentiae testem, Apostolicam benedictionem Vobis, Venerabiles Fratres, universoque Clero et populo singulis concredito, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die VII Septembris Anno MDCCCLXXXII. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

LEO PP. XIII.

Z niedalekiéj przeszłości Kościoła unickiego w Galicyi.*)

Stoimy w obec faktu, który wywołał wrażenie równie silne, jak sam fakt jest głęboko sięgającéj doniosłości. Faktem tym jest rezygnacya ks. Sembratowicza z godności Metropolity i w historyi Rusi halickiéj podobno pierwszym tego rodzaju zjawiskiem. Przywykli do długoletnich rządów dyecezyą przez śp. Kardynała Lewickiego, mieliśmy potem dość szybko zmieniających się Metropolitów, tak iż nawet czasu nie było bliżéj się poznać z ich działalnością. Jakkolwiek długie rządy jednego człowieka mogą stworzyć masę malkontentów i odezwać się głosem boleści w rozmaitych kierunkach, to zdaje nam się, że śp. Kardynał pozostawił po sobie miłe wspomnienie. A jeżeli dziś już bardzo mało kto z pomiędzy kleru współczesnego go zaznał, to jednakże wszyscy zawsze z wysokim szacunkiem o działaniu tego czcigodnego dostojnika się wyrażają. — Krótkie rządy jego następcy Jachimowicza przypadły w roku 1860 a skończyły się w 1863, to jest w epoce dla Galicyi bardzo ruchliwéj, i odznaczyły się ruchem obrzędowym na szersze rozmiary. Dwuznaczność, pokostowana przychylnością dla rządu i Rzymu, która cechuje całe jego postępowanie, przebija się najlepiéj w listach pasterskich, zarówno jak w czynach. Na pozór łagodny, w rzeczywistości zimny jak głaz — nie znał tego słowa, które pasterza charakteryzuje, to jest „przebaczenia", szczególnie dla księży, którzy popadli pod sąd jego z powodu tak zw. politycznych prądów. Był to charakter nieugięty, o czem kler wiedział i dla tego ogólny strach był pierwszem uczuciem po wydaniu kurendy przeciw zmianom obrzędowym; lecz wkrótce odgadnięto tę mumią.

Tak zwani pod ten czas obrzędowcy najspokojniéj robili daléj swoje, a konserwatystów umieli przedstawić jako apostatów Rusi i lachomanów. Pierwszą ofiarą patryarchalnego rządu Jachimowicza padł ks. Piotr Korczyński, proboszcz z Podhorzec, którego zasuspendował ab officio z powodu, iż nie wyszedł z procesyą przeciw niemu, kiedy wracał z Brodów do Lwowa, lecz ks. Korczyński wyjść nie mógł z téj prostéj przyczyny, bo go dziekan o tem nie zawiadomił z u m y s ł u. Wskutek tego uchybienia pozostał ten kapłan lat j e d e n a ś c i e w suspensie, póki go Stolica Apost. po długich korowodach nie restytuowała na tem samem probostwie. Rząd mimo nacisku ze strony Metropolity nie dał się nakłonić do odebrania mu beneficyum. Wyznać potrzeba, że 11 lat dla ojca rodziny, to bardzo krótki przeciąg w porównaniu z wiecznością, a zapewnie tylko łaska w porównaniu z obrażoną ambicyą pokornego apostoła. Każdy inny byłby dziekana zasuspendował, bo ten uchybił, ale dziekan był r e w n y, a Korczyński to znany katolik-Rusin. Zresztą akta są świadkami téj głośnéj w swoim czasie sprawy.

Od téj chwili wiedziano już w całéj dyecezyi, co robić należy, by zasłużyć na względy konsystorza, by przyjść do Terna — tem więcéj, że to była epoka, gdzie Galicya miała wiele ofiar zarejestrowanych w wiecznéj pamięci, poległych na pobojowiskach moskiewskich, lub jęczących w kajdanach i na lodach Sybiru. Nic dziwnego, że usposobienie było pobożniejsze, rozżalone rodziny modliły się za swoich poległych zarówno po kościołach jak i cerkwiach. Ztąd nowy powód do karania księży i dom rekolekcyi był zawsze zapełniony, tak że w dwóch latach rządów dobrego ojca Jachimowicza było o 50 procent więcéj księży skazanych na rekolekcye „za demonstracyjne nabożeństwa," jak w latach 50ciu rządów jego poprzednika. Wymienimy tylko znanych z prawości księży, jak Lachowicza, Hańkiewicza, Ławroskiego, Zarzyckiego, Lawreckiego, Bukojemskiego, Steblećkiego, Obuszkiewicza i bardzo wielu innych, którym ani się śniło poznać się z tym szanownym domem, chyba tylko z imienia. Dla nowatorów był ks. Jachimowicz łaskawszym, bo tylko ekskomuniką pogroził, lecz żadnego nie ukarał. Mamy prawo sądzić, że mimo tych srogich rządów teroryzowani kapłani, jeżeli żyją po dzień dzisiejszy, nie zmienili swych przekonań religijnych, jak zarówno nakazuje nam obowiązek uszanować ich silny i niezłomny charakter katolicki — przebyli burze i dziś cieszą się nadzieją lepszéj przyszłości. „Nie bój się małe stado," ten głos Pasterza, to nieustanne echo, zachęcające do wytrwałości. Przebyli już rozmaite systemata i rozmaitych ludzi, stojących na ich czele, i ot może doczekali się przepowiedni: „kto wytrwa do końca, zbawion będzie."

Po krótkich rządach Metropolity Litwinowicza, podczas których uspokoiło się cośkolwiek w ruchu obrzędowym, przyszedł do steru ks. Sembratowicz. Wiedział i widział on wszystko, co się dzieje w dyecezyi, i jako mąż ascetycznéj pobożności sądził przezwyciężyć wszystko łagodną cierpliwością; ufał może zanadto swojemu otoczeniu, ale na nieszczęście miał otoczenie nie wyborowe, które go oszukiwało, nie mogąc przeszkodzić nominacyi jego na Metropolitę. Za nadto rozigrane były namiętności polityczne, by do ich urzeczywistnienia nie kierować i inne widoki, np. materyalne, i pod jego to rządem powstał bank t. zw. kryłoszański, który potrzebował znów rozmaitych mniejszych źródełek do swojego życia, a ztąd urosła opinia, słuszna czy niesłuszna, że korupcya się wkradła — lecz to pewna, że Metropolita nie miał żadnego w niéj udziału. Była to tylko pierwsza próba siły otoczenia i udała się; bo należy przypomnieć sobie, jakich to intryg używano, by téj nominacyi nie tylko przeszkodzić, ale ją zniweczyć. Czegóż niezrobiono z tego świątobliwego męża, gdy nakoniec nie wahano się zrobić z niego umysłowego impotenta, a gdy to wszystko nie pomogło, zbadano dobroć serca i na tem oparto swe plany, które rozwijano z gorączkową czynnością.

Pierwszą akcyą polityczno-religijną było jawnie wypowiedziane nieposłuszeństwo, wbrew jego radom pasterskim, przy głosowaniu nad ustawami konfesyjnemi. Pawlików, Pietraszewicz, Krzyżanowski, to najbliższe otoczenie i wiejscy posłowie-księża, zdaje się tylko dla tego głosowali za ustawą, by dać dowód wymownéj nieufności swojemu władyce — a gdy się wie, jak solidarnie postępuje się u św. Jura i w Domu narodnim, nawet przypuścić niepodobna, by to nie zrobiono z umysłu. Ks. Metropolita odebrał referaty wspomnionym doradzcom swoim i dekanaty dziekanom-posłom, lecz natomiast t. zw. Bürgerministerium z ostentacyą pozostawiło ich przy remuneracyi referendarskiéj. Tu dopiero wystąpił zły duch konsystorza, ks. Malinowski z całym aparatem swoich mefistycznych zdolności. Najprzód namówił Metropolitę, udając uległość i przywiązanie do niego, by pojechał do Wiednia i przedstawił monarsze, że ustawa konfesyjna jest zamachem na Kościół. W dobréj wierze usłuchał Metropolita, lecz nie uzyskał nic, tylko naraził się na kompromitacyą. Już wtenczas życzliwi ostrzegali Metropolitę o fałszywości jego doradzcy, ale nadaremnie. Za namową swego mefisto pojechał do Rzymu, by przywieźć mitrę swemu zastępcy i wyrobić kapitule świętojurskiéj prawo kwalifikowania duchowieństwa przy ubieganiu się o beneficya, co też się stało, a czego przedtem nie było — i wkradł się, a raczéj w zręcznie obmyślanym planie zagnieździł się nepotyzm familijny i polityczny i wzrósł do takich rozmiarów,

*) Artykuł ten nadesłał nam jeden z księży ruskich. Bardzo chętnie drukujemy te wszystkie głosy, odzywające się z łona kleru unickiego, a wskazujące na różne niedostatki i konieczne reformy, aby przez Czytelników naszych w Galicyi, których *Przegląd* nie mały zastęp sobie zjednał, głosy te doszły do tych, co mają przeprowadzać w Kościele unickim konieczne reformy. (*Przyp. Red.*)

że już myślano, iż nikt nie czuwa nad czynnościami świętojurskiemi. Postępowano tak arbitralnie, jak gdyby nie było ni prawa, ni sumienia. Do tego celu szedł ks. Malinowski drogą, którąby mało kto poszedł: oto w dzień swych imienin zaprosił Sorokę, lokaja Metropolity, jako gościa, i w przytomności dostojników tak duchownych jak świeckich wniósł toast na cześć Soroki i zmusił swych gości do spełnienia go. O ile nam wiadomo, dwóch tylko nie spełniło toastu i oddaliło się z biesiady.

Nie dziw potem, że powstała wersya, iż przez tych dwóch faktorów tylko przychodzi się do uznania „habilitatis“, gdyż musimy prawdę powiedzieć, że ks. Metropolita tak był zajęty ascetyką i niebem, iż nie widział, co się na ziemi dzieje — i podobno nie pomylimy się, twierdząc, że ks. Metropolita żadnéj żałoby, żadnego rekursu ni ustnego ni piśmiennego nigdy nie uwzględnił. I tym to sposobem uczucia katolicyzmu i jego zasady pomału się zacierały pomiędzy duchowieństwem, chęci zmian obrzędowych wzrastały i szerzyły się bezkarnie, bo zamanifestować się katolikiem, oponować przeciw zmianom samowolnym w obrzędach znaczyło mieć przeciw sobie ks. Malinowskiego, a za sobą nie mieć ks. Metropolity, ani konsystorza.

Położenie było bardzo smutne, tem smutniejsze, że ufność koleżeńska w dekanatach zupełnie znikła, ba nawet wkradła się w rodziny do tego stopnia niezgoda, że ksiądz syn wyrzucał księdzu ojcu, że nie umie być księdzem-Rusinem, brat przeciw bratu powstawał, a zięciowie odsyłali częstokroć za pobraniem pocztowem swe żony do teściów, z powodu, „że dla twego ojca nie mogę przyjść do propozycyi, bo Malinowski mi mówił, że on Lach.“ Taką postać dyecezyi nadało wprowadzenie sądu prosynodalnego, tego A u t o d a f é w ręku takich tyranów jak Malinowski.

Lecz by nas nie posądzano o przesadę, oto kilka próbek wyroków ks. Malinowskiego:

1. l. 3721 z d. 2 paźdz. 1881. Prykazuje sia Czestnosty twojéj d o 3 d n e j peremistyty sia na innu parochiu. Ot Metrop. konsystorii w Lwowi — podp. M. Małynowski, oficyał.

2. l. 3763 5 paźdz. 1881. Poniecze Czestnist twoja neudowłetworyła prykazu konsystorii z dn. 2 paźdz. 1881 l. 3721 prykazuje sia powtorno d o 3 d n e j peremistyty sia na innu parochiu. podp. M. Małynowski.

3. l. 3916 5 listopada 1881. Do parocha R. w G. Prykazuie sia, zeby czestnist twoja d o 8 d n e j perenesla sia na parochiu W. w protywnim sluczaju z uriadu peremiszczenym zostane. Ot Metrop. Ordynoriata. M. Małynowski oficyał.

4. l. 2441 3 kwiet. 1879. Do R. I. kapelana w L. Czestnist twoja maje nastojaszczo otkłykaty skarhu zanesenu do sudu w W., protyw swojeho prychozana R. H. pod ośmodnewnoju rekolekcyjeju neudowletworenyja semu prykazu. Ot Metr. Ordynoriata. M. Małynowski oficyał.

Ten prykaz jest po prostu karteczka w 16ce, dana w ręce włościaninowi, otwarta, li tylko w tym celu, by skompromitować księdza. Tak robi zwykle ks. prałat w obec włościan, choć były wypadki, że i sam bił po twarzy.

Tego rodzaju dowolne postępowanie nie mogło dobrze oddziaływać w wpływach coraz to głębiéj sięgających i na Metropolitę, który jeżeli wysłuchiwał kiedy zażalenia przeciw swemu Alter ego, to kończył odczytaniem kilku epistoł św. Pawła. Cenne lekarstwo, tylko nie skutkowało. Wszak suspensa wicerektora ks. Aleksandra Baczyńskiego w roku 1880 czyż nastąpiła z potrzeby, z rozwagi? ani jedno, ani drugie — fantazya popokratyczna, oto podstawa tego nerońskiego wyroku, w skutek którego dano mu parafią Bolechow, mimo to, że był na liście 27 co do wieku i zasług pomiędzy współkandydatami i to właśnie wtenczas, gdy suspensa ciążyła, a zatem i wina rzekoma; nadto dano mu na probostwie tytuł asesora metropolitalnego z odznakami kryloszańskiemi, kiedy kler dyecezalny do dzisiaj nie wie, co i czy w ogóle ten kapłan zawinił i czy switla konsystoria przyznała się przed skrzywdzonym do swojego niesumiennego postępku i błędu? Ks. dr. Małyniak z tego samego powodu został przeniesiony na gorszą kapelanią, gdyż przeciw niemu przemawiało wychowanie w Rzymie.

Smutna sprawa byłego kanclerza ks. Jaworowskiego, a w niéj skompromitowanie ciężkie, chociaż niesłuszne ks. Metr. Sembratowicza, ma źródło swoje tylko w arbitralności otoczenia Metropolity, a sprawcą tego zajścia jest także oficyał Malinowski, bo gdy się wdarł w zaufanie swego naczelnika, winien był go zasłonić przed kompromitacyą. Przecież to nie jest tajemnicą, że ks. oficyał jest głównym bankierem banku kryloszańskiego i posiada tam znaczniejsze kapitały z powodu zręcznego obrotu finansowego kapitałem wdów i sierót kapłańskich, którego zyski przeszły do jego kieszeni.

Akt ord. l. 35 z paźdz. 1870 do pewnego księdza staruszka wydany w celu, by go steroryzować i zmusić do zapisania swego mająteczku na korzyść kapituły i wyduszenie z niego kilka tysięcy reńskich za życia, na którym to akcie ks. oficyał dla większéj zapewne powagi podpisał się „apostolski administrator“ — będzie zawsze stanowić niezatartą plamę postępowania, znowu z tego powodu, że opanowanie Metropolity nie dawało możności apelacyi od krzywdzącego postępowania.

Gdy weźmiemy znowu na uwagę postępowanie ogólne przy obsadzaniu beneficyów, to zaprawdę smutno się robi, że się jest kapłanem; bo gdzie się zdaje, iż porządek pewien jest zaprowadzony, panuje nerońska dowolność, któréj skutki właśnie od czasu wprowadzenia sądu prosynodalnego tak okropnie uczuć się dały w dyecezyi, że nawet ks. Józef Baudurka, pięcioletni kapłan z całą śmiałością kompetuje o parafie I classis z tego tytułu, że jest zięciem p. Soroki, i kto wie, czy nie przesadzi najzasłużeńszych, bo ich pewnie synod nie uzna za kompetentnych, mimo kilkadziesiątletnich zasług.

Przykro to stawiać pod pręgierz ludzką złośliwość — a przecież na setki możemy naliczyć księży, którzy nie mieli szczęścia podobać się ks. oficyałowi i jak piłki przerzucani bywali w ciągu jednego roku kilka razy na inne i odległe od siebie miejsca, bez względu na rodziny i koszta podróży przymusowéj i zrujnowani aż do nędzy pod tytułem „obedientiae pastoralis.“ która nie ma innéj normy prócz arbitralności, rozwiniętéj w ostatnim peryodzie aż do persekucyi. Któż kierował sprawami konsystorskiemi aż do ostatniéj chwili i kto to radami swemi wystawiał ks. Metropolitę ustawicznie na kompromitacye w obec rządu i Rzymu, ba nawet w obec podwładnego duchowieństwa, jak nie ks. Malinowski? a któż pierwszy, jak nie ten Judasz udawał się do namiestnika i z całą bezczelnością zaprzeczał wszelkiego wpływu swego na sprawy, zapierał się swych własnych dzieł i składał wszystko na upór Metropolity i na przewrotność i ukryte zamiary swoich konsystorskich kolegów? Kto żył po moskiewsku, ten i ginie tak samo — i pierwszy zaparł się tego, który go podniósł i okrył godnościami, i ledwie wieść o rezygnacyi nadeszła, już ks. Malinowski wyprawiał komedye w namiestnictwie i przysięgał, że nigdy żadnéj polityki ruskiéj nie robił.

Kwestye teologiczne.

Objaśnienia do Brewe pap. *Nullo unquam tempore.* Brewe pap. z 28 lipca rb., dotyczące ważnéj zmiany w rubryce Brewiarza, ponieważ tylko ogólnie mówi o przenoszeniu świąt, a żadnych szczegółowych co do urządzania od-

tąd officyów nie podaje rozporządzeń, będzie przedmiotem najrozliczniejszych komentarzy, a rubrycystom nastręczy znów sposobność do przedkładania Kongregacyi św. Obrzędów tysiącznych kwestyi. Nie mamy pretensyi, abyśmy o wszystkich tych kwestyach jako powaga rozstrzygać mogli, zwłaszcza, że niektóre z nich wielkie przedstawiają trudności. Za konieczne jednak uważamy, zanim św. Kongr. Obrzędów pewne wyda wyroki, podać na podstawie dotychczasowych przepisów liturgicznych niektóre objaśnienia.

1. *W które dni umieścić należy pięć nowych świąt?* Według Brewe pap. ma być 9 lutego obchodzone święto św. Cyryla Aleks. Bisk. i Wyzn., 18 marca św. Cyryla Jeroz. Bisk. i Wyzn., 14 kwietnia św. Justyna filozofa Męczen., 28 maja św. Augustyna Kantuar. Biskupa i Wyzn., 14 listop. św. Jozafata Bisk. płock. Ostatni Święty jako Patron polski ma u nas wyznaczony dzień 26 września i ten dzień też nadal pozostaje. Niektóre z wspomnionych dni są już zajęte przez innych Świętych, równego lub wyższego rzędu, jak np. dzień 9 lut. przez św. Apolonią, 18 marca przez ś. Gabryela Arch., dla tego należy u nas ś. Cyrylowi Aleks. i św. Cyrylowi Jeroz. naznaczyć inny pierwszy wolny dzień. I ten pierwszy dzień wolny będzie dla nich odtąd stałem ich świętem. Św. Kongr. Obrzędów, pozwalając to czynić kapłanom świeckim i zakonnym, żąda, aby w obec Ordynaryusza usprawiedliwili liczbę i przyczyny tych permutacyi, jako też porządek i qualitas dni oznaczonych: „justificatis tamen apud Rev. Epis. loci Ordinarium translatorum numero et causis, dierumque assignatorum ordine et qualitate“ (S. R. C. 22 sierpnia 1744). Przykład takiej permutacyi znajdujemy w samem Brewe. Dla rubryceli rzymskiej ustanawia Papież dla św. Cyryla Aleks. zamiast 9 lut. 20 tegoż miesiąca, dla św. Cyryla Jeroz. zamiast 18 marca 20 tegoż miesiąca itd.

2. *Które officia mają być według okoliczności przemieniane na simplicia?* Tylko święta dpl. min. i semidupl. Dekret pap. mówi tylko o „świętach“ a nie o innych officyach chociażby sdpl., jakiemi np. są Wigilia Boż. Narodz., Epifanii i Ziel. Świąt., dni wśród oktawy (infra octavam) itd. Nadto wyjątek stanowią święta Doktorów, które nie mogą być przemienione na simpl. Ponieważ Brewe nie ustanawia żadnej różnicy, rozumie się, że to rozporządzenie odnosi się do wszystkich Doktorów, tak Kościoła grec. jak i łacińs. Liczymy ich dzisiaj 19stu. — Nadto jest tu mowa tylko o dupl. min., nie można więc robić simplicia z dupl. majora, a tym mniej z dupl. I i II cl. — Kiedy zamieniają się na simpl., wskazuje dekret pap.: wtenczas, gdy w te dni przypada niedziela, święto lub officyum wyższego rzędu — festa duplicia minora (exceptis illis Sanctorum Ecclesiae doctorum) et festa semiduplicia, si occursu Dominicae vel Majoris Festi seu Officii quomodocunque impediantur, non transferuntur... Jak każde festum sdx., przypadające na niedzielę zwyczajną, która jest sdx., przemienia się na simplex, tak samo i festa dupl. min., przypadające na niedz. wyższego rzędu. Takich niedziel jest 17: 9 niedziel II cl. (2, 3 i 4 Adwent., 2, 3 i 4 Postu, niedz. Septuag. Sexages. i Quinquages.) i 8 niedziel I cl. (niedziele Passionis, Palmarum, Paschae, Quasimodo, Ziel. Świątek, św. Trójcy, I niedz. Adw. i I Postu). Święta dupl. i semidupl. doznają przeszkody przez święta lub officya wyższe *occursu majoris Festi seu Officii.* Ztąd semiduplicia przemienią się zawsze na simplicia, kiedykolwiek spotkają się razem z dupl. Święta dupl. et semidpl. staną się simplicia, kiedy przypadną na feriae privilegiatae (środę popielcową, trzy pierwsze dni W. Tyg.), jako też na wigilią uprzywilejowaną Zielon. Świątek, podczas oktaw Wielkan., Ziel. Świątek i Trzech Króli i w dni oktaw. Semiduplicia staną się także simpl., kiedy przypadną podczas oktawy Bożego Ciała i Bożego Narodzenia.

3. *W które dni święta dupl. i semidupl. stają się simplicia?* We wszystkie święta wyższego rzędu, a więc i festa I cl. Niektórzy sądzą, że w święta I cl. komemoracya się opuszcza, jak o zwykłych świętach simpl., tymczasem znaczna zachodzi różnica pomiędzy świętami, które dla okurencyi z świętem wyższem stają się simplicia, a świętami, które z ustanowienia swego są simplicia. Święta dupl. itd., które się zamieniają na simplicia, muszą mieć komemoracyą w święta I cl., jak to łatwo dowieśćby można różnemi dekretami ś. Kongr. Obrz., nauką najlepszych liturgistów i praktyką powszechną. Są jednak dni, w których komemoracyi czynić nie można i to: trzy ostatnie dni W. Tygodnia, Wielkanoc i Ziel. Świątki z dwoma następnemi dniami, jak to wykazuje się z różnych deklaracyi św. Kongr. Obrz. z 15 czerwca 1776 n. 4378 ad 1 i 2; z 18 grud. 1779 n. 4395 ad 1, 2 i 3; z 11 marca 1839 n. 4810. Te dziewięć dni stanowią jedynie wyjątek, że przypadające na nie święta dpl. i semidpl. impedita nie przenoszą się, ani komemorują, lecz po prostu tego roku się opuszczają. Ztąd to w roku przyszłym święto ś. Katarzyny Vastan., ponieważ przypada na W. Piątek, opuści się zupełnie.

4. *Kiedy należy czynić komemoracyą świąt, które dla okurencyi zostały simpl., tak na pierwszych jak i na drugich nieszporach?* Na pierwszych nieszporach święta te zawsze muszą mieć komemoracyą, gdyż według dekretów i zdania autorów należy traktować semiduplicia jak zwyczajne niedziele impeditae, a duplicia jako dni oktawy przeszkodzone. Wszystkie zaś niedziele i oktawy mają swą komemoracyą na pierwszych nieszporach, chociaż nawet święta poprzedzające, konkurujące z niedzielami i oktawami, są I cl. W konsekwencyi zatem święto symplifikowane, przypadające np. na środę po Wielkiejnocy lub po Ziel. Świąt., powinno mieć komemoracyą na nieszporach wtorkowych. Zasada ta potwierdzoną została dekretem z 28 marca 1775 ad 4. Taki przypadek zajdzie u nas w roku przyszłym ze świętem Jana Nepom., przypadającem na środę po Ziel. Świąt. Co do drugich nieszpor, to ponieważ niekiedy oktawy i niedziele zwyczajne, przeszkodzone przez święta I cl., nie mają komemoracyi, to i dupl. min., przeszkodzone przez takież święto, nie będzie miało komemoracyi. Ponieważ niedziela zwyczajna, spotykająca się w drugich nieszporach ze świętami I i II cl., nie bywa komemorowaną, tak samo dziać się będzie z świętami semidupl., schodzącemi się z temiż świętami.

5. *W jakim porządku należy czynić komemoracye?* Zasada ogólna zawarta jest w następującym dekrecie ś. Kongr. Obrz.: „ut prius fiat commemoratio, de quo secluso impedimento, die illa celebraretur Officium, aut Vesperae integrae, aut Capitulum, aut dimidiae“ (S. R. C. 18 decemb. 1779, n. 4395 ad 1). Należy więc taki zachować porządek w komemoracyach: dplx. I cl. idzie przed dplx. II cl.; dplx. II cl. przed dplx. maj.; dplx. maj. przed oktawą; oktawa przed dplx. min.; dplx. min. przed niedzielą; niedziela przed semidpl.; semidpl. przed dniem infra oct.; dzień infra oct. przed feryami większemi a więc przed fer. adwentowemi, Quat. Tempora, ponedz. in diebus Rogat. (feriae Postu nie wspominają się tu, gdyż podczas Postu nie ma oktaw, — ani też wigilie, gdyż w Brewiarzu nie komemorują się wigilie w feriae major.); feriae większe i wigilie idą przed świętami simpl.; simpl. przed feriae wtorku i środy in. diebus. Rog. (chodzi tu tylko o Mszą ś., gdyż w Brewiarzu te dni się nie komemorują). Zastosowanie tych reguł jest łatwe w przypadkach okurencyi, lecz o wiele trudniejsze w przypadkach konkurencyi tak na pierwszych jak i drugich nieszporach. Trudności te napotykają się szczególniej w 17stu niedzielach I i II cl. Jeśli w sobotę, w wigilią tych niedziel, przypada święto dpl., nieszpory całe odprawią się o tem święcie z komem. niedzieli I lub II cl., następnie idzie komemoracya dpl. lub semidpl., które z powodu zejścia się z tą niedzielą stały się

simpl. Tak w r. 1883 przypada na sobotę przed Septuagesimą święto duplx. św. Fabiana i Sebastyana, nazajutrz w niedzielę święto św. Agnieszki, które stanie się tego roku simplex. Nieszpory więc sobotnie będą całe o św. Fabianie i Sebastyanie z komem. naprzód niedzieli Septuages., następnie św. Agnieszki. Jeśli na sobotę taką przypadnie sdpl., nieszpory się dzielą; aż do Capitulum będą o święcie sdplx., następnie o niedzieli z komem. sdpl. praecedentis, dalej idzie komemor. święta dpl. lub sdpl., które się stało simpl. Wszystko, cośmy dotąd powiedzieli, odnosi się tylko do pierwszych nieszpór. Jakżeż będzie z drugiemi nieszporami w niedziele I i II cl., do których w roku przyszłym reguły te częściej znajdą zastósowanie? Jeśli po niedzieli I lub II cl. następuje dplx., które będzie miało całe nieszpory (jak się zwyczajnie dzieje), czyni się naprzód kom. niedzieli, potem święta, które się stało simpl. Przypadek taki zajdzie w roku przyszłym 4 lutego na drugich nieszporach Quinquagesimae. Nieszpory będą całe o św. Agacie z komemoracyą naprzód niedzieli, a następnie o świętym Andrzeju Corsini, który w tym roku będzie festum simpl. Jeśli po niedzieli takiej następuje sdpl., nieszpory odprawią się o niedzieli, a komemoracya pierwsza będzie o dpl., które na tę niedzielę przypadło, a następnie dopiero o sdplx. z dnia następnego. Przypadek taki wydarzy się w roku przyszłym 21 stycznia w Septuagesimę. Nieszpory będą o niedzieli Septuag., z komem. naprzód o św. Agniesce, a potem o św. Wincentym i Anastazym z dnia następnego. Jeśli zaś symplifikowane święto jest sdpl., komemoracya będzie pierwsza o semidpl. z dnia następnego a druga o sdpl., które przypada na niedzielę.

(Dokończenie nastąpi).

KRONIKA
dyecezalna i zagraniczna.

Kościół unicki w Galicyi. Wspominanego przez nas kilkakrotnie kamerdynera ks. Metrop. Sembratowicza, Sorokę, który, słabego mając pana, tyle się przyczyniał do tyranizowania i demoralizowania duchowieństwa unickiego, dosięgła ręka sprawiedliwości. U poszlakowanego o rozmaite złodziejstwa i podejrzanego o świeże skradzenie sreber i serwisu, będącego własnością Arcybiskupstwa, zrobiono rewizyą i aresztowano go, a z nim zarazem woźnicę ks. Metrop., Dmytra Tkaczyka. Soroka był zarządcą majątku arcyb. i gospodarzył głownie dla swéj kieszeni. Jeśli się zważy na wszechwładny wpływ tego człowieka na hierarchę Kościoła unickiego, jakież to smutne rzuca światło na stosunki tegoż Kościoła!

RZYM. Dnia 25 z. m. odbył się ***pap. konsystorz*** tajny, na którym Ojciec św. po wygłoszeniu alokucyi zamianował K a r d y n a ł a m i św. Rzymskiego Kościoła w rzędzie presbyterów: Mgra Angelo B i a n c h i, Arcyb. z Miry w Syryi, nunc. apost. w Hiszpanii, ur. w Rzymie 19 listop. 1817 i Mgra Włodzimierza C z a c k i e g o, Arcyb. z Salaminy na Cyprze, nunc. apostol. w Francyi, ur. w Poryckū, dyec. łuckiéj 16 kwietnia 1834. Naród nasz, który w przebiegu wieków wielu liczył purpuratów, po raz pierwszy posiada równocześnie dwóch Kardynałów. Nowy ten objaw łaski Stolicy Ap. dla narodu naszego przyjmujemy z uczuciem najgłębszéj wdzięczności. Krótkie życiorysy obydwóch nowych Kardynałów podamy w przyszłym nrze. — Następnie prekonizował Papież na stolice biskupie 21 Biskupów i 11, których nominacye przez Brewia dawniéj dokonane zostały. Z wielkiéj téj liczby zwierzchników dyecezalnych i dostojników kościelnych, po różnych częściach świata rozrzuconych, wspominamy kilku nam bliższych: We Francyi otrzymali wakujące stolice biskupie: w Arras Biskup z Chalons Mgr. Wilhelm M e i g n a n; w St. Brieuc ks. Eug. B o u c h é, kapelan najwyższy marynarki franc., kanonik honor. z S. Brieuc i wik. jener. w Seez; w Chalons ks. Wilch. S o u r r i e u, z archid. tolozańskiéj, proboszcz w Rocamadour w dyec. Cahors i kan. honor.; w Tarbes ks. Prosper B i l l è r e, prob. w Bagnères de Brigorre i kan. honor. katedr. w Tarbes. W Austryi stolicę biskupią Parenzo i Pola otrzymał ks. dr. Alojzy Z o r n, kanonik i dyrektor centr. seminaryum w Gorycyi; nadto zamianował Papież kilku włoskich Biskupów, dwóch meksykańskich, kilku wikaryuszów apost. i kilkunastu tytul. Biskupów.

Po konsystorzu udzielił Ojciec św. posłuchanie nowym Biskupom obecnym w Rzymie, wręczył każdemu z nich rokietę a potem przemówił jak następuje:

„Szczęśliwi jesteśmy, dzisiaj jak zawsze, żeśmy mogli na odbytym co dopiero konsystorzu owdowiałym kościołom nowych dać Pasterzy i przyjąć Was jako Naszych współpracowników w ciężkiéj pracy nad zbawieniem dusz. Przyozdobieni, jak jesteście, w cnoty biskupie, których konieczność wpajał św. Paweł w swych wielce ukochanych uczni Tytusa i Tymoteusza, posłani przez prawowitą władzę, stojącą u steru rządów Kościoła powszechnego, błogosławieni przez Namiestnika Chrystusowego, wydobywać będziecie niezawodnie na polu Wam powierzonem najobfitsze i najkosztowniejsze owoce żywota wiecznego. Dla tego chcielibyśmy rzec do Was: idźcie bez zwłoki pośród synów Waszych, oczekujących Was z niecierpliwością, spieszcie im zanieść umocnienie Waszego słowa, Waszéj gorliwości, Waszéj miłości. Lecz wołanie Nasze musi pozostać, któż wie jak długo, bez skutku, nie z Waszéj przyczyny, którzybyście jak najchętniéj wspierali Nasze życzenia, lecz z powodu trudności, wywoływanych przez tych, którzy żadnego tytułu nie mają do podobnego postępowania. Prawda, że po ostatnim konsystorzu udzielono *exequatur* kilku Biskupom, lecz z wyjątkiem bardzo małéj liczby przypadków zwłoka była bardzo długa i nie była uzasadniona żadnym racyonalnym argumentem. Aby przytoczyć przykład, dawny Biskup z Volterra, zamianowany w listopadzie roku zeszł. koadjutorem Arcybiskupa z Pizy, otrzymał *exequatur* dopiero po długich staraniach i 9miesięcznych oczekiwaniach: Biskupi z Fano, Bertinoro, Volterra, Rimini, Nocera w Umbryi i wielu innych oczekują tego *exequatur* wciąż jeszcze napróżno. Co więcéj, z Nocera otrzymaliśmy w ostatnich dniach adres, podpisany przez obywateli wszystkich warstw, którzy do Nas się udają z prośbą, aby mogli wnet otrzymać pasterza, któregośmy im od kilku miesięcy przeznaczyli. Lecz jakżeż możemy zaspokoić te życzenia synów Naszych, jeżeli ci, co władzę dzierżą w ręku, zamiast zadość uczynić Naszym słusznym reklamacyom, ustawicznie nowe stawiają przeszkody i położenie Kościoła we Włoszech coraz gorszem czynią? I tegośmy pominąć nie mogli, abyśmy nie mieli na nowo rozgłosić fakta, stwierdzające ciężki zamach na wolność Naszéj władzy apostolskiéj i utrudniające Nam z dniem każdym coraz więcéj rządy Kościoła. Tymczasem módlcie się gorąco do Pana, aby raczył Nas podtrzymywać w położeniu tak ciernistem i przykrem, aby Wam wnet otworzył drogę do Waszych stolic, iżbyście mogli pójść rozlewać na Wasze duchowieństwo i lud Wasz dobrodziejstwa miłości ewangelicznéj i troskliwości Waszéj pasterskiéj. I aby to dobrodziejstwa były zbawienniejsze i skuteczniejsze, udzielamy Wam z całego serca błogosławieństwo najobfitsze.“

W obec niedowiarstwa, jakie pożera i niszczy narody na Zachodzie w Europie, zwraca Ojciec ś. swój wzrok i troski ku n a r o d o m W s c h o d u, spodziewając się od tych niezepsutych jeszcze ludów nowego odżywienia wiary katol. Jest tam wiele do czynienia, a wielkie zadanie wymaga odpowiednich środków i dla tego w najnowszym czasie zaprowadził Papież cały szereg reform na Wschodzie. Ponieważ koniecznym warunkiem podniesienia tych narodów jest oświecone i cnotliwe duchowieństwo, któreby nie tylko potrzeby katolików zaspokajało, lecz jeszcze nawracaniu swych ziomków heretyków lub schizmatyków się poświęcało, dla tego Leon XIII już w pierwszych miesiącach swego pontyfikatu przez Kongregacyą Propagandy założył w Kairo, oprócz kolegium, seminaryum dla koptyckiego kleru i kierownictwo powierzył OO. Jezuitom. W téj samej intencyi przemienił instytut św. Anny w Jerozolimie, należący do Francyi, na seminaryum dla greckich Melchitów, które powierzył algierskim Misyonarzom Kardynała Lavigerie. Zakład ten zależy bezpośrednio od Stolicy ś., któréj zastępcą jest apostol. delegat w Syryi. W Mezopotamii zaś założył dla Syryjczyków i Chaldejczyków seminaryum w Mossul, w którym będzie można pomieścić 40 uczni z różnych dyecezyi i patryarchatów Syryi i Chaldei. Kierownictwo tego zakładu objęli OO. Dominikanie. Kongregacya Propagandy rozporządziła, aby młodzież tych dwóch seminaryów kształciła się praktycznie w obrzędach swego rytu. — Ojciec św. wzruszony nieszczęściem, jakie nawiedziło przez powódź ludność Wenecyi i Lombardyi, ofiarował na rzecz poszkodowanych 5000 fr. — Dnia 20 z. m udzielił Papież posłuchanie zasłużonemu dyrektorowi turyńskiéj *Unità Cattolica*, księdzu Margotti i jego dwom siostrzeńcom, którzy wręczyli Ojcu św. znaczną sumę świętopietrza, zebraną przez *Unità Cattolica*. Ojciec św., pragnąc uczcić zasługi, jakie od lat 22 oddaje sprawie katolickiéj w prasie ks. Margotti, podarował mu medal złoty, wybity z okazyi kanonizacyi 8 grud. r. z.

a jego siostrzeńcom bogate kamee, przedstawiające Matkę Boską. — Dnia 23 z. m. umarł Kardynał hiszpański Joachim Lluch y Garriga, Arcybiskup w Sewilli, mianowany niedawno, bo w tym roku 27 marca Kardynałem. (Życiorys tego Purpurata podaliśmy w Roczniku III *Przegl.* str. 222). — Umarło w ostatnich dniach dwóch Biskupów: jeden włoski Mgr. Carmelo Valenti, Biskup z Mazarra w Sycylii (Redemptorysta), urodz. w Marineo, dyec. palermitańskiéj 2 marca 1798 roku, prekonizowany 27 września 1858 i Arcybiskup z Utrechtu w Holandyi, Ignacy Schaepman († 19 z. m.), urodz. 4 września 1815 w Zwolle, prekon. Biskupem w Estona 1860, Arcybiskupem Utrechtu został 1868. — W dniu 5 paźdz., na uczczenie trzywiekowego jubileuszu kalendarza gregoryańskiego, Stowarzyszenie katol. młodzieży św. Alfonsa w Neapolu wręczy przez deputacyą Pap. Leonowi XIII, jako następcy na Stolicy Piotrowéj, obraz reformatora kalendarza Grzegorza XIII, wykonany na pargaminie według starożytnéj malatury. — Komitet stały, urządzający regionalne kongresy katolickie, wezwał katolików włoskich, aby na cześć św. Franciszka z Asyżu urządzali w październiku i listopadzie uczty dla ubogich. Zaiste najlepszy to sposób święcenia uroczystości apostoła ubogich!

Austrya. Dnia 1 października odbędzie się konsekracya katedry w Diakowarze (w Kroacyi). Z okoliczności tak ważnego faktu wydał Biskup Strossmajer okólnik, w którym pomiędzy innemi oświadcza: „Uważam wielkie dzieło mego życia prawie za skończone przez wybudowanie katedralnego kościoła i odtąd żyć chcę, aby się przygotować do wielkiéj podróży, jaką wnet zrobić muszę. Jedynem mojem życzeniem jest stworzyć w Diakowarze zakład wyższéj nauki dla młodzieży, przygotowującéj się do stanu duchownego, z którym połączyłbym seminaryum.“

Francya. Drugi *kongres eucharystyczny* odbył się w tym roku w Avignionie. Zebrania odbywały się w kolegium ś. Józefa, kierowanem niedawno przez Jezuitów, a ćwiczenia pobożne w kaplicy szarych pokutników, gdzie od 5 wieków z powodu wielkiego cudu eucharystycznego, Najśw. Sakrament wystawiony jest co dzień przez cały rok. Otwarcie kongresu nastąpiło 13go września wieczorem. Arcybiskup z Avignon, Mgr. Hasley, prezydent honorowy, zabrawszy głos, powitał przybyłych na kongres nie naukowy, poświęcony literaturze lub polityce, lecz na kongres czynu i modlitwy katolickiéj; powitał członków, ludzi znakomitych ze wszystkich warstw społecznych, przybywających zamieniać pomiędzy sobą myśli pobożne, zapał gorliwości, plany osobistéj pobożności na większą cześć Boga w Eucharystyi. W poniedziałek rano odprawił Mgr. Terris, Biskup z Frejus, Mszą św., a po Ewangelii wygłosił kazanie, w którem wystawił kongres jako wielki akt wiary w obec świata, zapominającego o Bogu miłości, który w świątyniach naszych chce być naszym pokarmem i towarzyszem w naszem wygnaniu, — następnie jako akt ekspiacyi. Do Komunii ś. przystąpiła wielka liczba członków kongresu. Debaty rozpoczęto około 10 godz. rano. De Bentque, sekretarz rady jeneralnéj Banku francuz., mówił o swem ulubionem dziele, jakiemu przewodniczy w Paryżu, o adoracyi nocnéj. O 2 godz. po poł. odbyło się posiedzenie specyalne księży, na którem rozprawiano o materyi eucharystycznéj, o kulcie N. Sakr., o śpiewie choralnem dzieci, o księgach euchar. św. Tomasza z Akw., doktorze Eucharystyi, o muzeum euchar. w Paray le Monial. Na drugiem posiedzeniu księży, odbytem o 4 godz. po poł., mówiono o dziele ubogich kościołów i o kulcie Eucharystyi w Szwajcaryi i Grecyi. Wieczorem obradowano nad samem dziełem kongresu. Przy téj sposobności oddano hołd pamięci Mgra de Bouillerie i Mgra Segur, którzy myśl kongresów podali, lecz w nich udziału wziąść już nie mogli; oddano także cześć należną pannie de Montroi, która się przyczyniła do ustanowienia we Francyi wieczystéj adoracyi, i któréj gorliwość mimo 82 lat wieku bynajmniéj nie osłabła. Na drugi dzień, we wtorek rano mówił Canron, uczony awinioński, o wspomnieniach i chwałach eucharystycznych w Prowancyi, pomiędzy innemi o dwóch bitwach, których Karol W. nie chciał wydać, zanim Mszy św. nie wysłuchał; za co wynagrodzony został dwoma świetnemi zwycięztwami nad Maurami. Trzech zakonników mówiło o „dziele modlitwy pomiędzy dziećmi.“ Na walnem posiedzeniu wieczornem tegoż dnia mówił ks. Brugidou o dziele, jakie założył w Rzymie, o narodowéj adoracyi. Wierni Miasta Wiecznego podzielili między sobą według narodowości siedm dni tygodnia, które poświęcają na adoracyą. Czwartek przeznaczony jest dla Francuzów. Mówca wzywał słuchaczów, aby w ten dzień łączyli się w duchu ze swymi braćmi w Rzymie. Znakomite mowy wygłosili: de Belcastel i ks. Józef Lemann. Sekcyom przewodniczył ks. Didiot, dziekan fakult. teol. w Lille i ks. Rebours, prob. św. Magdaleny w Paryżu, na posiedzeniach ogólnych Arcybiskup. O. Tesnières z Tow. księży od N. Sakr. mówił o trzech głównych dziełach eucharystycznych: o dziełach adoracyi, reparacyi i Komunii. W trzecim dniu kongresu odczytywano ciekawe sprawozdania o sposobach, jakby zniewolić mężczyzn do regularnego słuchania Mszy św. i częstéj Komunii św. O. Ramière zalecał nabożeństwo do Serca Jezusa jako węzeł ścieśniający katolików pomiędzy sobą. Pewien zakonnik Franciszkanin polecał krzyżową wojnę modlitw o wybawienie Chrystusa euchar. z rąk kapłanów greckich schizmatyckich. Ks. Aninard z dyec. Aix opowiadał, jak kwitnącą jest w jego dyecezyi adoracya nocna i że sam Arcybiskup odprawia ją przynajmniéj raz w miesiąc. Od czasu wypędzenia Jezuitów udzielił gościnność adoracyi w kaplicy swego pałacu, mówiąc: *Ce sera mon paratonnerre.* Inny kapłan z dyec. Auch zaproponował, aby wyrażono życzenie o beatyfikacyą Maryi Eustelle, zwanéj tak słusznie Aniołem Eucharystyi. Ks. Bonnel z Avignon przypomniał słowo wieleb. proboszcza z Ars: „Dopóki Najśw. Sakr. będzie wystawiony, miasto to nie potrzebuje się lękać niczego.“ Na zakończenie kongresu odprawił 17 września Arcyb. awinioński pontyfikalną Mszą św. i po Ewangelii wygłosił piękną homilią o stosunkach pomiędzy Najśw. Maryą Panną a Najśw. Sakr. Wieczorem miał kazanie O. Ramière, poczem odprawiono wspaniałą procesyą z pochodniami po ogrodzie kolegium ś. Józefa, w któréj wzięło udział stu kapłanów w ornatach a 32 w kapach. Asystowały 3 Bractwa pokutników (czarnych, białych i szarych) i 150 braci szkół chrześc. Arcybiskup otoczony członkami kapituły metrop. w kosztownych kapach niósł Najśw. Sakr. O godz. 9 wieczór procesya skupiła się około ołtarza ustawionego pod gołem niebem. Po ustawieniu Najśw. Sakr. na tym ołtarzu przemówił do zebranych z ambony wymowny misyonarz belgijski i po wzruszającem do głębi kazaniu o wynagrodzeniu zniewag, wyrządzanych Bogu ukrytemu w tabernakulum, wygłosił wzruszające przeproszenie, które za nim wszyscy obecni głośno powtarzali. Benedykcya N. Sakr. zakończyła tę uroczystość. Sekcye pojedyncze zajmowały się: 1, wszystkiem, co dotyczy nabożeństw do Najśw. Sakr. i ekspiacyi za zniewagi, jak Bractwa, adoracya wieczna, nawiedzenia N. Sakr., słuchanie codzienne Mszy ś., częsta Komunia, Komunia ekspiacyjna itd.; 2, zajmuje się przygotowaniem do Komunii św., rekolekcyami, książkami i broszurami euch., sztuką w służbie Najśw. Sakr., obrazami itd.; 3, zewnętrznemi objawami czci dla Eucharystyi, procesyami, pielgrzymkami, aparatami sprawozdaniami o czynnościach Towarzystw w różnych krajach i t. d. Program jest obfity i przy zręcznem przeprowadzeniu go w życie może podnieść cześć do N. Sakr. w całym świecie katol. W uznaniu tego Papież Leon XIII kilkakrotnie tym dążnościom błogosławił.

Anglia. Dnia 16go z. m. umarł w willi pod Ascot słynny dr. Edward Bouverin Pusey w 82 r. życia. Pochodził on ze staréj szlacheckiéj rodziny angielskiéj, od lat 54 był kanonikiem przy Christ Church i profesorem języka hebr. przy uniw. w Oxford, nadto był założycielem i głównym przedstawicielem kierunku, który w łonie anglikańskiego Kościoła państwowego rozbudził tak potężny ruch ku katolickiemu Kościołowi, który to kierunek nazywano zwykle puzeizmem, traktaryanizmem, rytualizmem, przeciwnicy nazywali go anglokatolicyzmem. Było to usiłowanie ratowania angl. Kościoła przed rozpadnięciem się na różne sekty, jako też przed powrotem do kat. Kościoła i uczynienia go niezawisłym od zmieniających się rządów partyjnych. Traktaryanami nazwano ich z powodu „tracts for the times“, które wydawali od 1833—1841 najznakomitsi mężowie tego kierunku. Charakterystycznym rysem tego kierunku było to, że zaprzeczano wszelki związek angl. Kościoła z protestantyzmem. Korespondent gazety *Sun* twierdził w r. 1843, że pomiędzy 12,000 księży parafialnych w Anglii jest najmniéj 9000 puzeistów. Wielu z nich nawróciło się następnie do kat. Kościoła, jak dr. Newmann, Manning, Oakley, Ward i tylu innych mężów, zdobiących Kościół katol. w Anglii, wielu jest zupełnie dojrzałych do nawrócenia i tylko materyalne względy i troska o rodziny od ostatecznego kroku ich powstrzymuje. Nadzieja, że i Pusey dojdzie do ostatnich konsekwencyi swego lepszego religijnego poznania, niestety nie ziściła się. Ubolewać nad tem trzeba, że mąż, który tylu doprowadził do katol. Kościoła, sam do niego nie wstąpił. Już Pius IX Papież porównał go do dzwonów, które lud zwołują na nabożeństwo, a samo do kościoła nie wchodzą.

Koresp. Red. *X. Gr. w Cz.*: Kwestya poruszona w liście nie jest na czasie.

Redaktor i nakładzca ks. Władysław Jaskulski w Poznaniu. — Drukiem Jarosława Leitgebra w Poznaniu.